

ОӘЖ 373.5.016:94

МЕКТЕПТЕ ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА ТАРИХИ ФИЛЬМДЕРДІ ҚОЛДАНУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Құдиярова Мөлдір Мұхтарқызы

2 курс магистрант, Тарих факультеті, Әль-Фараби атындағы ҚазҰУ,
Алматы қ., Қазақстан

Ғылыми жетекші: Султанғалиева Гульмира Салимжановна, т.ғ.д.,
дүниежүзі тарихы, тарихнама және деректану кафедрасының профессоры

Бұл мақалада мектепте тарих пәнін оқыту барысында тарихи фильмдерді қолданудың педагогикалық негіздері қарастырылады. Тарихи фильмдер оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, тарихи сана мен ұлттық құндылықтарды қалыптастыруға мүмкіндік береді. Мақалада оқытудың көрнекілік әдістері, тарихи ойлауды дамыту, пәнаралық байланыстарды орнату және фильмдермен жұмыс істеудің әдістемелік жолдары талданады.

Кілт сөздер: тарихи фильм, тарихты оқыту, мектеп, педагогикалық әдіс, оқушы белсенділігі.

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде оқытудың тиімділігі мен сапасын арттыру мақсатында жаңа әдіс-тәсілдерді іздеу мен оларды тәжірибеге енгізу өзекті мәселеге айналып отыр. Бұл әсіресе тарих пәніне қатысты ерекше маңызға ие. Себебі тарих тек фактілер мен оқиғаларды меңгеру емес, сонымен қатар оқушылардың тарихи санасын, ұлттық құндылықтарын, азаматтық ұстанымын қалыптастыруға бағытталған кешенді пән болып табылады. Осы ретте дәстүрлі оқыту әдістерімен қатар, оқушының ойлауын, елестетуін, эмоциялық қатынасын оятатын көрнекі құралдардың қажеттілігі туындайды. Мұндай құралдардың бірі – тарихи фильмдер.

Тарихи фильмдер – тарихи оқиғалар мен тұлғаларды көрнекі түрде бейнелейтін, көркем немесе деректі түрде ұсынылатын аудиовизуалды материал. Олар оқушыларға өткен замандардың көрінісін, сол дәуірдегі адамдардың тұрмыс-тіршілігін, саяси жағдайын, мәдениетін көзбен көруге мүмкіндік береді. Фильмдер арқылы тарихи оқиғалар мен үрдістерді сезіну, эмоционалды түрде қабылдау жүзеге асады. Бұл тәсіл Блум таксономиясы тұрғысынан алғанда оқушылардың білу, түсіну, қолдану, талдау және бағалау қабілеттерін дамытуға жол ашады.

Тарихи фильмдерді сабақта қолдану – оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыратын маңызды фактор. Тарихи материалды тек мәтіннен немесе оқулықтан оқу оқушыға құрғақ ақпарат болып көрінуі мүмкін. Ал сол оқиғаның бейне нұсқасын көру оқушыда эмоциялық әсер тудырып, сол арқылы ақпарат есте жақсы сақталады. Бұл әдіс Джером Брунердің «көрнекілік арқылы түсіну» қағидасымен тығыз байланысты. Ол оқытудың нәтижелі болуы үшін оқушы материалды көзбен көріп, саналы түрде қабылдауы керек деп есептейді.

Сонымен қатар, тарихи фильмдер оқушылардың тарихи ойлауын дамытуға ықпал етеді. Олар оқиғалардың себеп-салдарын анықтап, тарихи тұлғалардың әрекетін бағалауға үйренеді. Мұндай жұмыс Занковтың «эмоциялық таным» теориясымен де үндеседі. Эмоциялық әсер арқылы оқушы тарихи шындықты тереңірек ұғынады, өзінің көзқарасын қалыптастырады. Бұл оқушы мен мұғалім арасындағы диалогтың дамуына, пікір алмасуға және өз ойын еркін айтуға жағдай жасайды.

Бұдан бөлек, фильмдерді қолдану арқылы пәнаралық байланыс орнатуға мүмкіндік бар. Мәселен, әдебиет сабағында оқылған тарихи шығармалармен қатар фильмді талқылау арқылы оқушы оқиға желісін әртүрлі қырынан таниды. Мысалы, "Абай жолы" романы мен "Абай" телехикаясы оқушыларға сол дәуірдің атмосферасын тереңірек сезінуге көмектеседі. Бұл тәсіл тарих пен әдебиет, өнер мен мәдениет арасындағы байланыстарды тануға мүмкіндік береді.

Тарихи фильмдерді тиімді қолдану үшін мұғалім белгілі бір әдістемелік талаптарды сақтауы тиіс. Біріншіден, фильмнің мазмұны оқу бағдарламасына сай болуы керек. Мысалы, Қазақстан тарихы пәнінде "Көшпенділер", "Жау жүрек мың бала" сияқты фильмдер кеңінен қолданылады. Бұл фильмдер қазақ халқының тарихындағы маңызды кезеңдерді көркем түрде бейнелей отырып, оқушылардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға ықпал етеді. Екіншіден, фильм сабақта жай ғана көрсетілмеуі керек, ол міндетті түрде оқу мақсаттарына бағытталған талдаумен сүйемелденуі тиіс. Мұғалім фильмге дейін оқушыларға мақсатты сұрақтар қойып, фильм барысында қандай деректерге назар аудару қажеттігін түсіндіруі қажет. Фильмнен кейін оқушылармен пікір алмасу, көрген материал бойынша тапсырмалар орындау, тарихи шындық пен көркемдік ерекшелікті салыстыру сияқты жұмыс түрлері жүргізілуі керек.

Кейбір фильмдер тарихи шындықтан ауытқуы мүмкін, сондықтан мұғалім оқушылармен бірге фильмнің қай жері көркем қиял, қай жері нақты тарихи факт екенін талдап, олардың сын тұрғысынан ойлау қабілетін дамытуы қажет. Бұл оқушыларды көрген материалға сыни тұрғыдан қарауға, дерек пен пікірді ажыратуға үйретеді. Осы орайда мұғалімнің кәсіби шеберлігі мен әдістемелік дайындығы үлкен рөл атқарады.

Тарихи фильмдерді қолдану тек білімдік емес, тәрбиелік маңызға да ие. Оқушылар тарихи кейіпкерлердің әрекеті арқылы ерлік, отансүйгіштік, әділдік, адамгершілік сияқты құндылықтарды бойына сіңіреді. Бұл – қазіргі қоғам үшін аса маңызды аспект. Сабақ барысында «Жау жүрек мың бала» фильміндегі бала батырлардың образы арқылы жас буынның отанға деген сүйіспеншілігін, жауапкершілігін тәрбиелеу – мұғалімнің басты мақсаты болуы тиіс.

Қорыта айтқанда, тарихи фильмдер – мектепте тарихты оқытудың заманауи әрі тиімді әдістерінің бірі. Олар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, тарихи танымын тереңдетеді, эмоционалды қабылдауды қамтамасыз етеді, ұлттық сана-сезім мен азаматтық көзқарасты қалыптастырады. Алайда бұл құралды тиімді қолдану мұғалімнің кәсіби дайындығы мен әдістемелік шеберлігіне тікелей байланысты. Фильмдерді сабақта пайдалану жүйелі түрде жоспарланып, нақты дидактикалық мақсаттарға негізделуі тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1.Занков Л.В. Проблемы обучения и умственного развития школьников. – М.: Просвещение, 1982.
- 2.Брунер Дж. Образование: путь к культуре. – М.: Просвещение, 1997.

THE PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF USING HISTORICAL FILMS IN TEACHING HISTORY AT SCHOOL

Kudiyarova Moldir

Scientific advisor: Sultangalieva Gulmira Salimzhanovna

This article discusses the pedagogical foundations of using historical films in school history teaching. Historical films help to increase students' interest in the subject and form historical consciousness and national values. The article analyzes the methods of visual learning, the development of historical thinking, interdisciplinary connections, and methodological approaches to working with films.

Keywords: historical film, history teaching, school, pedagogical method, student engagement.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИСТОРИЧЕСКИХ ФИЛЬМОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИСТОРИИ В ШКОЛЕ

Кудиярова Молдир Мухтаркызы

Научный руководитель: Султангалиева Гульмира Салимжановна

В статье рассматриваются педагогические основы использования исторических фильмов при преподавании истории в школе. Исторические фильмы способствуют повышению интереса учащихся к предмету, формированию исторического сознания и национальных ценностей. Анализируются методы наглядного обучения, развитие исторического мышления, межпредметные связи и методические подходы к работе с фильмами.

Ключевые слова: исторический фильм, преподавание истории, школа, педагогический метод, активность учащихся.

REFERENCES

1. Zankov, L.V. *Problems of Education and the Mental Development of Schoolchildren*. – Moscow: Prosveshchenie, 1982.
2. Bruner, J. *Education: The Path to Culture*. – Moscow: Prosveshchenie, 1997.